

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת ויקהל פקודי הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון רסג), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ואף עברו עריכה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

325 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

718.473.3924

דוא"ל : oh@chasidus.net

נדפס באדיבות

The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237

718.628.6700

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

יבאר זה שהוסיף רש"י שהקטרת הקטרת היתה בשחרית ובערבית, משא"כ בנוגע להדלקת הנרות לא הדגיש שהיא דוקא בין הערביים, כי ביום הקמת המשכן הי' שינוי בזמן עבודת השלחן והמנורה, ולכן מדגיש שהקטרת היתה בזמנה הקבוע.

(ע"פ לקו"ש ח"ו שיחה א לפרשתנו)

יינה של תורה

פקודי המשכן, משכן העדות: המשכן של "תרומה-תצוה" והמשכן של "ויקהל-פקודי"

(ע"פ לקו"ש ח"א פ' פקודי)

חידושי סוגיות

גדר קדושת כלי המקדש ודין כוונה לשמה בעשייתם לשי' הרמב"ם, מביא קושי גדול בדברי הרמב"ם גבי עניינם של כלי המשכן, ומקדים לבאר תוכן חיוב הכוונה לשמה שבעשית המשכן, ועפ"ז מיישב באופן נפלא את דברי הרמב"ם.

(חידושים ובאורים בש"ס ח"ג סכ"א)

תורת חיים

מכתבי קודש מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א בביאור הדרך להגיע לשמחה אף שחושב שמצבו אינו כדבעי.

הוספה – דרכי החסידות

לקט מכתבי קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש נ"ע בענין אהבת הרבי לחסידים, והחסידים לרבי.

מקרא אני דורש

ויקטר עליו קטרת

יבאר זה שהוסיף רש"י שהקטרת הקטרת היתה בשחרית ובערבית, משא"כ בנוגע להדלקת הנרות, לא הדגיש שהיא דוקא בין הערביים, כי ביום הקמת המשכן הי' שינוי בזמן עבודת השלחן והמנורה, ולכן מדגיש שהקטרת היתה בזמנה הקבוע

א. בפ' פקודי מפרט הכתוב את סדר הקמת המשכן ביום השמיני למילואים, יום ראש חודש ניסן שבו "הוקם המשכן"; והכתוב מספר כיצד משה הקים את המשכן, נתן את הכלים בתוך המשכן ואף התחיל לעבוד את העבודה השייכת לכלים.

ובכללות מדובר על ארבעה כלים (מ, כב-כט):

- (א) השולחן: "ויתן את השולחן באהל מועד . . ויערך עליו ערך לחם לפני ה'".
 (ב) המנורה: "וישם את המנורה באהל מועד . . ויעל הנרות לפני ה'".
 (ג) מזבח הקטורת: "וישם את מזבח הזהב באהל מועד . . ויקטר עליו קטורת סמים".
 (ד) מזבח העולה: "ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד, ויעל עליו את העולה ואת המנחה".

ב. והנה, בפירושו רש"י בענין הג' הנ"ל – מזבח הקטורת – מעתיק את התיבות "ויקטר עליו קטורת", ומפרש: "שחרית וערבית, כמו שנאמר 'בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות וגו'".

ולכאורה צריך ביאור ככוונתו, דמאי קא משמע לן? הרי זה שעבודת הקטורת היא פעמיים ביום (ולא רק פעם אחת) – הוא מקרא מלא כבר בפרשת תצוה (ל, זח; וכפי שמציין רש"י כאן): "והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה, ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה!"

[יש הגורסים בפירוש רש"י: "ויקטיר עליו - אהרן כו'". ולפי זה מובן שרש"י נתכוון בזה לחדש חידוש גדול, שאף ששאר העבודות המדוברות כאן נעשו בידי משה, הרי את הקטרת הקטורת עשה אהרן, וכדברי הכתוב שמביא רש"י "והקטיר עליו אהרן . . . ובהעלות אהרן".

אבל כבר כתב הרמב"ן: "ואולי טעות סופרים הוא". ובטור הארוך העתיק מהרמב"ן כן בפשיטות – בהשמטת תיבת "אולי".

וכן מוכיח פשוט המשך הכתובים, שבכל הפעולות מדובר על משה בלבד, ולא שחלק מהן נעשו בידי אדם אחר; וכך מוכח גם מתוך המשך דברי רש"י: "אף ביום השמיני למילואים שהוא יום הקמת המשכן שימש משה והקריב קרבנות צבור חוץ מאותן שנצטווה אהרן בו ביום" – שמזה משמע להדיא שגם את הקטורת הקטיר משה ולא אהרן. וראה משנ"ת בארוכה במדור זה, ש"פ פקודי תשס"ח].

אלא צריך לומר, שחידושו של רש"י הוא בגלל שמדובר כאן ביום מיוחד, יום חנוכת המשכן, שלכן משה הוא זה שעבד את עבודת המשכן (ולא אהרן) כו', ולכן הווה-אמינא ש"ויקטיר" פירושו הקטרת קטורת פעם אחת בלבד; ועל זה משמיענו רש"י, שהכוונה היא לכל עבודת הקטורת הרגילה, הן "שחרית" והן "ערבית".

אמנם לפי זה יש לעיין, למה לא הקדים רש"י לבאר כעין זה בנוגע לענין הב' הנ"ל – המנורה:

בכתוב נאמר "ויעל הנרות". ומזה שנאמר "ויעל הנרות" עוד לפני "ויקטיר עליו קטורת" – שהיתה "שחרית וערבית" – משמע לכאורה שהמדובר כאן הוא על העלאת נרות שהיתה בבוקר, עוד לפני הקטרת קטורת של שחרית.

אמנם הרי סדר העבודה הרגיל בענין נרות המנורה הוא, שבבוקר מטיבים את הנרות – כמו שכתוב: "בבקר בהיטיבו את הנרות" (תצוה ל, ז), דהיינו "ניקוי הבזיכין של המנורה מדשן הפתילות שנשרפו בלילה והיה מטיבן בכל בוקר ובוקר" (ל' רש"י שם); ורק בין הערבים מדליקים את הנרות, כמו שכתוב: "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים" (תצוה ל, ח), דהיינו "כשידליקם להעלות להבתן" (ל' רש"י שם), כדי שיהיו דולקים כל הלילה, "מערב עד בוקר" (וראה גם מ"ש רש"י בפירושו לש"ס מנחות פח, ב; ודלא כשיטת הרמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ג הי"ב).

ואם כן, כשם שבנוגע להקטרת הקטורת נדרש רש"י לפרש ולהבהיר, שהכוונה היא הן לקטורת של שחרית והן לקטורת של ערבית (כסדר הרגיל) – כך בנוגע להעלאת הנרות

לקראת שבת

ז

היה צריך לפרש ולהבהיר, שהעלאת הנרות היתה בין הערבים (שזהו הזמן הרגיל להעלאת הנרות, ובבוקר רק מטיבים אותם)!

מה טעם איפוא מתייחס רש"י רק לענין הקטרת הקטורת – ולא לענין העלאת הנרות שלפניו?

ג. והביאור בזה:

ההבדל בין הקטרת הקטורת להעלאת הנרות – רואים כבר בציווי ה' למשה על סדר הקמת המשכן וכליו (מ, א ואילך).

על העלאת הנרות יש ציווי מפורש: "והבאת את המנורה והעלית את נרותיה" – אולם על ההקטרה אין ציווי מפורש, כי נאמר רק "ונתתה את מזבח הזהב לקטורת לפני ארון העדות", ולא נאמר שיש להקטיר עליו קטורת סמים.

והבדל זה הוא גם בנוגע לענין השולחן ומזבח העולה (ענין הא' והד' הנ"ל):

בנוגע להשולחן יש ציווי מפורש על העבודה בו: "והבאת את השולחן וערכת את ערכו" – אולם בנוגע למזבח העולה יש ציווי רק על נתינתו: "ונתתה את מזבח העולה לפני פתח משכן אהל מועד", ולא נאמר במפורש שיש להעלות עליו עולה ומנחה (מסופר רק שהיה כן בפועל – "ויעל עליו את העולה ואת המנחה" – אך בציווי ה' לא נזכר).

וטעם הדבר – מובן בפשטות:

בציווי ה' למשה הזכיר רק אותן פעולות שיש בהן חידוש, המתאים ליחודו וחידושו של יום זה כיום הקמת המשכן; אך הפעולות שיש לעשות במשכן כחלק מהעבודה הרגילה, "תמידיו כסדרן" – כבר ידועים הן ממקומות אחרים ואין צורך להזכירן כאן ביחוד.

ולכן נצטווה משה במפורש על עריכת השולחן – "וערכת את ערכו" – כי בפעולה זו היה חידוש מיוחד (וראה צפנת פענח עה"ת כאן, פסוקים ד"כג):

לפי סדר העבודה הרגיל, עריכת השולחן בלחם הפנים נעשית דוקא ביום השבת (אמור כד, ח); אמנם יום זה שבו הקימו את המשכן היה יום ראשון בשבוע (פרש"י נשא ז, יב. וראה גם רש"י ר"פ שמיני!) לכן הוצרך להיות ציווי מיוחד: "וערכת את ערכו" – שזהו ענין וחידוש מיוחד, שונה מעריכת השולחן הרגילה.

וזהו גם הטעם שנצטווה במפורש על העלאת הנרות – "והעלית את נרותיה": כאמור לעיל, הנה זמן העלאת הנרות (הדלקתן) הרגיל הוא בין הערביים דוקא, ואילו בבוקר רק מטיבים (מנקים ומדשנים) את הנרות. אולם כאן היה חידוש מיוחד יוצא מן הכלל, שמשה יעלה את הנרות בבוקר – ולכן הוצרך הקב"ה לצוות במפורש את משה: "והעלית את נרותיה" – שזהו ענין וחידוש מיוחד, שונה מהדלקת הנרות הרגילה.

לקראת שבת

ד. ומעתה יובן היטב ההבדל הנ"ל בפרש"י, שלענין הקטרת הקטורת פירש "שחרית וערבית כו'", ואילו לענין העלאת הנרות (שלפני כן) לא פירש כלום:

כאשר מספר הכתוב "ויעל הנרות" (הענין הב' הנ"ל. ועד"ז כאשר מספר הכתוב לפני זה – "ויערוך עליו ערך לחם", הענין הא' הנ"ל), הכוונה היא להעלאת הנרות שהיתה בבוקר, בתור חידוש, שעליו נצטווה משה במפורש וביחוד: "והעלית את נרותיה"; ולכן רש"י אינו צריך להוסיף כלום על המפורש בכתוב.

אולם כאשר הכתוב ממשיך לספר "ויקטר עליו קטורת" – הרי כאן צריך בירור: מה ענינה של קטורת זו, כאשר אינה נזכרת בציווי ה' למשה שבפרשתנו?

על כך מפרש רש"י, שאכן הקטרת הקטורת המדוברת כאן אינה חידוש מיוחד (כמו העלאת הנרות – שהיתה בבוקר כ"הוראת שעה"), אלא היא היא הקטורת הרגילה שמקטרים בכל יום "שחרית וערבית", ומציין רש"י להציווי הכללי על הקטורת: "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות וגו'".

(ולאחר שפירש רש"י דבר זה לגבי הקטורת, מובן שכן הוא גם בנוגע להקרבת העולה והמנחה על המזבח החיצון, הענין הד' הנ"ל – שגם זה לא נזכר בציווי ה' בפרשתנו, ואם כן מובן שהכוונה היא להקרבת קרבן התמיד בסדר הרגיל ותו לא מידוי).

ע"ג, עד שיסיימו לבנות את הקרשים, ולכן היו מוכרחים לעשות את היריעות מיד אחרי שטוו אותן.

(ע"פ לקו"ש חמ"ז עמ' 449 ואילך)

סימן פרשת פקודי

ברוב החומשים נכתב בסיום כל פרשה מנין הפסוקים שבפרשה עם סימן למנין זה, אך בסוף פ' פקודי לא נרשם סימן, ובפשטות הוא טעות הדפוס.

ואולי יש לומר שבמקור הי' כתוב "בלי כל סימן", והכוונה בזה היתה שיש בסדרה זו צ"ב פסוקים שבגימטריא "בלי כל", ואחד המדפיסים טעה, והבין זה כפשוטו, שאין סימן לפרשה זו, והשמיט הסימן...

(מתוך אגרת להרה"ג ר' אלכסנדר סענדר יודאסין ע"ה, נדפסה בסוף ספרו תו"ת על הש"ס)

טויית היריעות מעל העזים

ובצ"ל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו כו' כי משה צוה לבצ"ל לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן. אמר לו בצ"ל, מנהג העולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו... וכן עשה (לח. כב. רש"י)

יש לעיין, דאם היו צריכים לבנות המשכן כ"מנהג העולם" מדוע עשו את היריעות תחלה ואח"כ את הקרשים, דלא כמנהג העולם שבונים את קירות הבית ורק לאח"כ את גגו (וראה גם רבותינו בעל התוס' ויקהל לו, יד ועוד)?

יש לתרץ בפשטות:

עה"פ (ויקהל לה, כו) "וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים" פירש רש"י "היא היתה אומנות יתירה, שמעל העזין היו טווין אותן". וכן פרש"י בשבת (עד, בד"ה שטוף) "קרא קדריש טוו את העזים בגופן של עזים משמע". והיינו שהביאו הנשים את העזים כשהצמר טווי על גופם ממש.

וא"כ מובן מעצמו שמצד צער בע"ח, לא הי' אפשר להשהות את העזים עם הטווי

יינה של תורה

פקודי המשכן, משכן העדות: המשכן של "תרומה-תצוה" והמשכן של "ויקהל-פקודי"

חזרת התורה על פרשיות המשכן ב' פעמים / משכן ד"למעלן" ומשכן ד"למטן" / עיקר חפץ ה' הוא בעשיית המשכן ד"ויקהל פקודי" / ועשו לי מקדש

כל תיבה בתורה בכלל, ובתורה-שבכתב בפרט, מדוייקת היא בתכלית, ולא שייך בה ח"ו חסר ויתיר. ועד-כדי-כך, שגופי תורה שלימים רמוזים באות אחת בתורה שבכתב.

ולפי-זה יש שאלה פשוטה המתעוררת מיד בלימוד פרשיות אלו ד"ויקהל פקודי" – והלא כל מה שכתוב כאן, כבר נאמר קודם לכן בפרשיות "תרומה" ו"תצוה", ומה טעם נשנית פרשה זו. ואף שרצתה התורה הק' להשמיענו שעשו ישראל ככל אשר ציוו עליהם, הול"ל בקיצור לשון "ויעשו ככל אשר ציוה ה' אותם" וכיו"ב, ולמה האריכה התורה שתי פרשיות נוספות?

והביאור בזה ע"ד המבואר אודות פרשת הנשיאים, שגם שם חוזרת התורה י"ב פעמים על אותם פרטים בדיוק, וגם שם היה אפשר לכתוב כמה הקריב כל נשיא, בלי לפרט באריכות גדולה כ"כ, רק שמכיון שכל שבט עניינו אחר לגמרי מהשבט השני, וכל נשיא הקריב את קרבנו באופן אחר לגמרי, לא היה מקום למנות את כולם יחדיו. וכמרומו במדרש¹ שמאריך לבאר חידושו של כל שבט בהקרכת קרבנות הנשיאים.

1. רבה, נשא פי"ג"ד ואילך.

לקראת שבת

יא

וכיוצא בזה כאן, שאי-אפשר לכלול את עשיית המשכן ע"י בני-ישראל, עם ציווי המשכן ע"י הקב"ה, מכיון שהם שני דברים אחרים לגמרי, וכדלהלן.

איתא במדרש²: א"ר סימון: בשעה שאמר הקב"ה לישראל להקים את המשכן רמו למלאכי השרת שיעשו אף הם משכן ובעת שהוקם למזן הוקם למעלן. והיינו, שיש שני משכנות – "משכן למעלן", והוא המבואר בפרשיות "תרומה" ו"תצוה"; ו"משכן למטן" המבואר ב"ויקהל פקודי".

כלומר: בפרשיות "תרומה" ו"תצוה" מבואר כיצד ציוה הקב"ה את משה-רבינו בהר-סיני אודות המשכן. הציווי היה אל משה-רבינו שנשמתו גבוהה מאוד משאר נשמות כל ישראל (בסגנון הקבלה: נשמה דאצילות), ו"שכינה מדברת מתוך גרונו".

דרך אמירת הציווי היתה בנבואה, וכפי שמשה רבינו קיבל נבואה: "שכל הנביאים בחלום או במראה ומשה-רבינו מתנבא והוא ער ועומד . . . כל הנביאים על ידי מלאך, לפיכך רואים מה שהם רואים במשל וחידה, משה-רבינו לא על ידי מלאך שנאמר: "פה אל פה אדבר בו". . . "ותמונת ה' יביט" כלומר שאין שם משל אלא רואה הדבר על בוריו בלא חידה ובלא משל . . . כל הנביאים יראים ונבהלים ומתמוגגין, ומשה-רבינו אינו כן . . . כמו שאין אדם נבהל לשמוע דברי חבריו כך היה כח בדעתו של משה-רבינו להבין דברי הנבואה והוא עומד על עומדו שלם"³.

מקום קבלת הציווי היה בהר-סיני: שם אפילו משה-רבינו עמד בדרגה גבוהה ונעלית יותר מכפי שהיה למטה. והראיה, ש"לחם לא אכל ומים לא שתה"⁴ (אף שגם כשירד מן ההר היתה האכילה והשתיה של משה שונה משל שאר בני-אדם).

ובוודאי אשר "המשכן אשר הראת בהר" לא היה מכסף וזהב גשמיים. אלא כסגנון המדרש⁵ "הראה הקב"ה למשה למעלן אש אדומה אש ירוקה אש שחורה אש לבנה".

ומאידך, בפרשיות "ויקהל-פקודי" מדובר על המשכן שנעשה ע"י בני ישראל (בלשון הקבלה: נשמות דבי"ע); כאן בעולם הזה התחתון; מזהב, כסף ונחושת גשמיים.

2. שם פי"ב, יב. ובכ"מ.

3. רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ז ה"ו.

ושוני פרטים בזה: א) שעמד על עמדו בעת גילוי הנבואה; ב) שנתנבא ב"זה" (בלא משל וחידות). והיינו, ששאר הנביאים אף שנתנבאו רק ב"כה" (במשל וחידות) לא עמדו על עמדם. והוא נתנבא ב"זה" ועמד על עמדו.

4. שמות לד, כח.

5. שם פי"ב, ח.

לקראת שבת

ובוודאי שאי אפשר לכלול "שני משכנות" אלו יחדיו, ולכך פירטה שנית התורה את מעשה המשכן.

אף-על-פי-כן, עיקר חפץ השם הוא ב"משכן דלמטן", המבואר בפרשיות "ויקהל פקודי". ש"נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁶", וכפירוש רבינו הזקן בעל-התניא⁷ שהוא קאי על "עולם הזה התחתון במדריגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו יתברך עד שהוא מלא קליפות וסטרא-אחרא... שכך עלה ברצונו יתברך, להיות נחת רוח לפניו ית', כד אתכפיא סטרא-אחרא ואתהפך חשוכא לנהורא, שיאיר אור ה' אין-סוף ב"ה, במקום החשך והסטרא-אחרא של כל עולם-הזה כולו, ביתר שאת ויתר עז, ויתרון אור מן החשך מהארתו בעולמות עליונים".

[עפ"ז תבואר קושיית המדרש⁸ על הפסוק "והנשיאים הביאו את אבני השהם"⁹ – ודרשו בגמרא¹⁰ ש"נשיאים" קאי על העננים (כהא דכתיב¹¹ "נשיאים ורוח"), ואבנים אלו היו מעשי ניסים. וע"ז הקשו: איך הביאו למשכן ממעשי-ניסים.

וע"פ האמור מתחזקת הקושיא: כיון שרצונו של מקום ב"ה הוא דוקא במשכן גשמי – איך היה אפשר להשתמש במעשי-ניסים, שעניינם הוא להיפך?]

וזהו מה דאיתא בירושלמי¹²: "בכל יום אדם מתפלל שמונה-עשרה... כנגד י"ח ציוויין שבתורה בפרשת משכן שני" – במשכן "ראשון" הכוונה ל"משכן דלמעלן" של הפרשיות תרומה-תצוה, ומשכן "שני" הוא של ויקהל-פקודי, "משכן דלמטן".

לדלאורה מה הקשר בין תפילת י"ח למלאכת המשכן?

אלא שע"ז אמר בזהר הק'¹³ "סולם דא צלותא" – שהפסוק "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" קאי על עבודת התפילה, שהאדם מתעלה מ"ארצה" ועד "השמימה".

6. תנחומא נשא טז. ובכ"מ.

7. תניא פל"ו.

8. מדרש הגדול, נעתק ב"תורה שלימה" עה"פ (אות צח).

9. פרשתנו, ויקהל לה, כז.

10. יומא עה, א.

11. משלי כה, יד.

12. ברכות פ"ג ה"ד.

13. ח"א רסו, ב. ח"ג שו, ב. תיקוני זהר תמ"ה (פג, א).

לקראת שבת

יג

ש"ארצה" הוא "ארץ" בתוספת ה"א – להורות שהוא עמוק וחזק בתוך הארץ, ומשם הוא עולה בתפילה מדרגא לדרגא עד שמגיע "השמימה" – "שמים" בתוספת ה"א, גבוה מאוד נעלה בשמים גופא.

ולכן תפילת שמונה-עשרה מרומזת ב"משכן שני" – שבו היא עבודת ישראל ב"ארצה", בעשיית משכן מדברים גשמיים, ורק על ידם מגיעים "השמימה" עד אין סוף.

וכשכל השבוע הוא בבחינת שבת, אזי
"ביום השביעי יהי לכם קודש שבת שבתון"
ולא שבת סתם.

(ע"פ לקו"ש ח"א עמ' 171 ואילך)

שלא ינועו ברוח

את יתדות המושכן ואת יתדות החצר
ואת מיתריהם

יתדות – לתקוע ולקשור בהם סופי
היריעות בארץ שלא ינועו ברוח
(לה, יח. רש"י)

יש לפרש זה בדרך הדרוש:

כאשר אדם מחנך את תלמידו לעמוד על
דרך הישר והאמת, ושיעמוד איתן נגד הרוחות
הרעות המנשבות בחוץ, אפשר שיחשוב
המחנך שהעיקר הוא לחזק אצל התלמיד את
היסודות ועיקרי הדברים, אך בדברים הנראים
כטפלים אין הוא צריך להתעסק עם התלמיד,
כי גם בלא זה ישאר חזק באמונתו.

אך האמת אינה כן, שאם רוצה המחנך
שהתלמיד "לא ינוע ברוח" ולא יפול
מה"רוחות" המנשבות בעולם, עליו "לתקוע
ולקשר" ולחזק אצל התלמיד גם "סופי
היריעות".

והיינו, שצריך הוא להעמיד את התלמיד
באופן שכל פרט ופרט שבו, מראשו עד רגליו,
יהיו שלמים וחזקים בכל הפרטים. כי באם לא
יעשה כן, א"א לדעת מאיזה צד ומהיכן יפיל
אותו ה"רוח". ורק כשהתלמיד שלם לגמרי
"עד סופי היריעות" בתורה ומצוות, אז יוכל
להיות סמוך ובטוח ש"לא ינוע ברוח", וישאר
איתן וחזק באמונתו.

(ע"פ לקו"ש ח"ו עמ' 185 ואילך)

התעסקות בפרנסה רק עם כח המעשה

ששת ימים תיעשה מלאכה, וביום
השביעי יהי לכם קודש שבת שבתון להי
(לה, ב)

יש לבאר זה ע"פ דרך החסידות:

כתיב (תהלים קכח, ב) "יגיע כפיך כי תאכל".
דכשהאדם עוסק במלאכתו לפרנס עצמו ובני
ביתו הרי זה צריך להיות רק ב"כפיך" – בכח
המעשה, ולא להשקיע ראשו בזה, "יגיע
ראשך".

וטעם הדבר הוא, כי באמת אין מזונות
האדם מגיעים לו ע"י עסקו, כ"א הקב"ה הוא
הזן ומפרנס את העולם כולו, והעסק אינו אלא
"כלי" ו"אמצעי" שעל ידו משפיע הקב"ה
פרנסתו.

וכשיכיר האדם באמת שהפרנסה מגיעה
מהקב"ה, אזי יבין שגם ע"י התעסקות
ויגיעה יתירה לא ירוויח יותר ממה שהקב"ה
רוצה להשפיע לו, וממילא לא ישקיע ראשו
במלאכתו, אלא יעסוק במלאכתו עם כח
המעשה בלבד, כדי לעשות כלי בדרך הטבע
להשפעת הפרנסה.

וזהו "ששת ימים תיעשה מלאכה" –
ש"תיעשה" (ולא תעשה) פירושו שהמלאכה
נעשית בדרך ממילא, שאין האדם משקיע את
עצמו בהעסק, והמלאכה נעשית כאילו מאליו
וממילא, בלי השתדלות האדם.

וכשהמלאכה נעשית באופן כזה, שמאמין
ויודע שהקב"ה הוא הזן ומפרנס לכל, ואינו
משקיע ראשו בזה, ה"ה כל השבוע בבחינת
שבת - "א שבת/דיקע איד", וכדאי בספר
החינוך (מצוה לב) שענינו של יום השבת הוא
"לקבוע בנפשותינו אמונת חידוש העולם",
ואצלו הרי "אמונת חידוש העולם" קבוע
בנפשו כל ימי השבוע.

חידושי סוגיות

גדר קדושת כלי המקדש ודין כוונה לשמה בעשייתם לשי' הרמב"ם

מביא קושי גדול בדברי הרמב"ם גבי עניינם של כלי המשכן, ומקדים לבאר תוכן חיוב הכוונה לשמה שבעשיית המשכן, ועפ"ז מיישב באופן נפלא את דברי הרמב"ם

א.

ידייק בל' הרמב"ם בסהמ"צ שלכאן' סתר עצמו אי יש להכלים חשיבות פרטית

בספר המצוות להרמב"ם מ"ע כ' כתב וז"ל: שצונו² לבנות בית הבחירה לעבודה בו יהיה ההקרבה והבערת האש תמיד כו' והוא אמרו ית' ועשו לי מקדש כו' שזה הכלל כולל מינים רבים שהם המנורה³ והשלחן והמזבח וזולתם כולם מחלקי המקדש, והכל ייקרא מקדש, וכבר ייחד הציווי⁴ בכל חלק וחלק⁵. עכ"ל.

1 וראה לשונו שם שורש יב.
2 ושהמנורה והשלחן כו", ובהעלר "כולל חלקים ושהמנורה כו".

3 בקאפח: וכבר נתייחד ציווי לכל חלק וחלק.

4 בקאפח: וכבר נתייחד ציווי לכל חלק וחלק.

5 וראה בארוכה חידושים וביאורים בש"ס ח"א סי' מ"א.

1 וראה לשונו שם שורש יב.

2 כ"ה הלשון בסהמ"צ לפנינו, ובתרגום הר"ח

3 בקאפח ור"י קאפח בשינוי לשון.

4 בקאפח "שהכללות הזאת כוללת פרטים,

לקראת שבת

וצ"ב במש"כ "וכבר ייחד הציווי בכל חלק וחלק", דאי"מ מה רצה להשמיענו בזה, דלכאור' רק סתר עצמו ממה שהשמיענו לפני"ז דכל הכלים כולם הם רק "מחלקי המקדש והכל יקרא מקדש" היינו שהכלים אין בהם ענין וגדר בפ"ע אלא כל גדרם ומהותם הוא רק היותם פרטים בהכלל אחד ד"ועשו לי מקדש". וא"כ מהו שהוסיף ע"ז וכ' שכבר ייחד הציווי בכל חלק וחלק, שמשמעותו לכאורה להיפך – שכל חלק וחלק מכלי המקדש הוא דבר בפני עצמו ומצוה בפני עצמה.⁶

ותו, גם אם אין בזה סתירה עדיין צ"ע מאי נפק"מ לדינא במה שהוסיף הרמב"ם דברים אלו.

ב.

יקדים חקירה בגדר חלות כללית שע"י הצטרפות פרטים, ודוגמאות לזה מדין ח"ש, עשרה לדבר שבקדושה וגדר חלקי בנין המשכן

ונראה בהקדם מה שיש לחקור בכל מקום שמצינו בדיני תורה גדר חלות כללי הנעשה ע"י צירוף פרטים, דיש לומר בגדר חלות זו כמה אופנים⁷ (ממילא יובן מעין זה גם לגבי המשכן וכליו, וכמשי"ת להלן):

א. מצינו להגדיר שכל פרט אינו מציאות בפני עצמו כלל, כי אם כל מהותו הוא רק חלק ממצאות הכלל, היינו שכל גדרו בהלכה הוא בזה שע"י התאחדותו עם שאר הפרטים תתהווה חלות מציאות אחת שהיא הכלל. ובנוסף אחר: מציאות הפרטים כשלעצמם עדיין אין בה כל חלות וחשיבות תורנית, והיא אינה אלא הכשר בלבד לחלות הבאה ע"י מציאות הכלל שתתהווה רק בהצטרפות כל הפרטים.

ומעין דוגמה לזה⁸ הוא דמצינו בגדר חצי שיעור לדעת ריש לקיש, דס"ל שח"ש מותר מן התורה⁹, אבל גם לדידי' לכשמצטרפים שני חצאי שיעור נעשית מציאות חדשה, ואז נוצר ומתחדש חלות האיסור מן התורה¹⁰.

ב. או י"ל באופן אחר, דכל פרט ופרט ודאי הוא גם חלות ומציאות בפני עצמה שיש לה חשיבות תורנית, אלא שבהצטרפותם יחד נתהווה עוד חלות חדשה נוספת על מהות הפרטים כשלעצמם, מה שלא היה לפני כן כשכל פרט היה בפני עצמו.

6 (בכפנים): חוט אחד (משא"כ ציצה אחת שלימה ראה מנחות כח, א במשנה ובגמ' שם לז, ב הובא במפענ"צ שם ס"ז) מארבע חוטי הציצית שאין עליו שם בפ"ע, כי ענינו הוא רק שע"י צירוף ד' חוטי נעשה למציאות ציצה אחת.

9 יומא עד, א.

10 וראה חידושים וביאורים בש"ס ח"א סי' מג

ע' שלח, וש"נ.

6) ובסהמ"צ כשורש י"ב (שנזכר במ"ע כ' "וכבר ביארנו שזה הכלל כו') כתב: ואחר כך כא לתאר חלקיו ואיך יעשה, ואין ראוי שימנה כל מה שאמר בו ועשית מצוה בפני עצמו, וראה מפרשי סהמ"צ שם ובמ"ע יג.

7) ראה מפענח צפונות פ"ד כמה אופנים וביאורים בשייכות כלל ופרט, וש"נ.

8) יש לומר דוגמא במצוה (ולא רק באיסור

[וע"ד ענין של עשרה לדבר שבקדושה, שכל אחד מישראל בפ"ע ודאי יש בו חלות קדושה לענין כמה מדיני תורה, אלא שכשנאספים עשרה מישראל יחדיו, נפעלת עוד סוג קדושה אחרת הנוספת על זה, ואז אפשר לומר דברים שבקדושה].

ג. וגם יש לומר בדרך מחודשת, ממוצעת בין ב' האופנים הנ"ל: דאכן אין בכל פרט מציאות חשובה בפני עצמו, מיהו לאחר שמתאחדים ונעשה מכולם כלל, מקבל כל אחד מן הפרטים גם חשיבות וחלות פרטי לעצמו מלבד חשיבות הכלל שנוצרה ע"י ההצטרפות.

ולכאור' מצינו לומר כן במשכן ובית המקדש גופייהו לענין הצטרפות אחרת שמצינו בהו, והוא הצטרפות כל חלקי המקומות למשכן אחד – החצר, אהל מועד וקדש הקדשים¹¹ – די"ל הגדר בזה, שכל אחד מן המקומות בפני עצמו, לפני מציאות כללות המשכן וקדושתו, אין בהם חלות וחשיבות בפ"ע, דכשאין קדושת משכן בעולם ממילא אין חלות קדושה על החצר וכיו"ב. מיהו לאחר שהוקם כל המשכן (מקדש) ונוצרה הקדושה הכללית דמקדש, אזי חלה גם גדר אחרת של קדושה על כל חלק פרטי מן המשכן בסוג וגדר קדושה פרטי דחצר, אהל מועד וקדש הקדשים, בנוסף על הקדושה הכללית שחלה על המשכן והמקדש¹².

[והנפק"מ מזה י"ל, בנוסע המשכן ונתפרק¹³, או משחרב ביהמ"ק, דלאופן זה נמצא שקדושת החלקים הפרטית (שכבר נוצרה מיום שנצטרפו להיות משכן) עדיין במקומה עומדת מן התורה או שאי"ז אלא מדרבנן¹⁴.

ויעוי' בתוד"ה מאי בזבחים ס' סע"ב: "זהו תימא לומר דהא ירושלים לא נתקדשה אלא בשביל הבית ואיך יתכן שקדושת הבית תבטל וקדושת ירושלים קיימת". עכ"ל. אבל

לרמב"ם הל' ביהב"ח רפ"ד, ולהעיר מסוף מכות: ראו שועל יוצא מבית קדשי הקדשים כו' אמרו לו מקום שכתוב בו והזר הקרב יומת ועכשיו כו', וראה ערוך לנר שם, וראה לקוטי שיחחות חלק יט ס"ע 71 ואילך) היכל ועזרה, שהם עיקר הבית (רמב"ם שם פ"א ה"ה) שלכן "מקריכין הקרבנות כולן כו' ואוכלין ק"ק בכל העזרה אע"פ שהיא חרבה ואינה מוקפת מחיצה", שלכ"ז צריכין קדושה פרטית דחלקי המקדש. וראה צפע"נ על הרמב"ם הל' תרומות פ"א ה"ה (ו, ב) ובהמובא בצפע"נ עבודה בהלכה הנ"ל. וראה אנציקלופדיה תלמודית ע' ביהמ"ק (ע' רלד) וש"נ. ולהעיר גם מהשקו"ט אם הקדושות תלויות זב"ז וכשבטלה קדושת א' (ע"י שבאו בה פריצים וחללוה) בטלה גם קדושה שניה (ראה מכתבי תורה מכתב ו').

11) ראה רמב"ם פ"א מהל' בית הבחירה ה"ה. ונכפשוטות לשון המשנה (כלים פ"א מ"ו ואילך, רמב"ם שם פ"ז הי"ג ואילך) עשר קדושות הן כו' עזרת ישראל מקודשת ממנה כו' עזרת כהנים מקודשת כו'. וראה רמב"ם פ"ד מהל' תמורה הי"א דאין משנים מקדושה לקדושה בקדושת בדיק הבית, וידועה השקו"ט איזו מעשר המעלות מה"ת.

13) ראה זבחים ס, ב ואילך ובמפרשים שם. מנחות צה, א ואילך. ספרי זוטא נשא ז, א: המקדש נתקדש בעמידה ובפירוק כו' ובפירוק מנין כו', וראה אמבוהא דספרי שם.

14) ראה רמב"ם פ"ו מהל' בית הבחירה הי"ד וט"ו. השגת הראב"ד שם ונו"כ שם. ומלשון הרמב"ם משמע דלא רק דכללות המקום נשאר בקדושתו כ"א גם קדושה הנוספת דחלקי המקדש, ק"ק (להעיר מחידושים וביאורים להיעב"ץ

לקראת שבת

צע"ג אם כו"ע ס"ל כן, כי י"ל שלאחרי שכבר נתקדשה ירושלים, נעשית קדושה בפני עצמה שאינה תלויה במציאות הבית (מעין דוגמא לדבר: כהן שנתחלל אביו, לא נתחלל הבן).

– ויש להעיר בנפק"מ הנ"ל דבזה גופא יש לחלק בין פירוק המשכן לחורבן ביהמ"ק וביאת פריצים¹⁵, שיש לדון איזה מהם ממעט הקדושה יותר, וי"ל בזה סברות לכאן ולכאן (ובפרט אם נדון לענין קדושה מה"ת), דמחד י"ל שפירוק המשכן מבטל וממעט פחות, שהרי אין כאן חילול, שינוי בעלות כו'. אמנם לאידך גיסא י"ל שהפירוק מבטל וממעט יותר דכיון שע"פ ה' יסעו (במדבר ט, כ וכג) ומפרקים המשכן, הרי הפה שהקים הוא הפה שמורה לפרק, והוא ע"ד באיסורים דכשהפה שאסר הוא המתיר הרי הוא מבטל לגמרי האיסור¹⁶.

ולהעיר בזה ממש"כ הצפנת פענח¹⁷ בענין באו פריצים וחללוה, דכשתבוא שוב ליד ישראל אז נתקדשה בקדושה ראשונה, וחוזרת הקדושה עליהם. ועד"ז כתב בשו"ת בית יצחק או"ח סי' כ"ז בתחלתו. ויעוי' בלשון הרמב"ן במלחמותיו בע"ז נ"ב: שהרי נביא מתנבא על המקדש שיחרב ואמר שיצא לחולין וגזיה"כ היה הכל כו' והיינו דכתיב נמי נתתיו ביד זרים לבוא כו'. ע"כ.]

ג.

יבאר דע"ד חקירה הנ"ל הוא גם לענין כלי המקדש, ויפלפל בשי' הרמב"ם בזה

ומעתה הרי מצינו לומר מעין כל אופנים הנ"ל גם בענין גדר כלי המשכן והצטרפותם למשכן אחד¹⁸:

לאופן הראשון הנ"ל, הנה בתחילה קודם שנצטרפו יחד אין בהם שום חשיבות של קדושה, אבל לאחר שנגמרה עשיית כל הכלים, או לאחר שהוקם המשכן והוכנסו בו הכלים לראשונה, נעשה אז חלות ושם משכן "נקרא מקדש"¹⁹, אבל גם אז רק קדושה

18) בכל הבא לקמן ראה צפע"נ עה"ת פרי' ויקהל (לה, יו"ד) ובהערות שם. פקודי (מ, ט) וש"נ. וראה צפע"נ מהד"ת עג, סע"ג ואילך. פא, א. פב, ג"ד. מפענ"צ פ"ב ס"א (ע' פג) ועוד (ועי"ש במקומות הנ"ל דמחלק בין המשכן ומקדש).

19) או רק לאחר שלימות במטרתו שהקריבו בו קרבנות (ראה רמב"ם ריש הל' ביהב"ח. סהמ"צ מ"ע כ' וראה חדרו"ב בש"ס ח"א סי' מא) או – גם שירדה שכניה (או גם לאחר סיום כל החינוך גם דהנשיאים, ראה צפע"נ מהד"ת י, א). להקרבת הקרבנות צ"ע שאולי די במציאות (וקדושת) חצר

15) ראה ע"ז נב, ב. פרש"י שם. בעל המאור ומלחמות שם. רמב"ן וריטב"א מכות יט, א.

16) אבל אין לומר (היפך הנ"ל) דהפירוק מחליש קדושת המשיחה (שהיתה רק פעם אחת) ובמילא גם לא זה שעבודתן מקדשתן שהרי היא דוגמתה וכו' (ראה שבועות טו רע"א. ספרי נשא ז, א. תוספתא סוטה רפ"ג. שו"ת צפנת פענח דווינסק ח"א סי' פ).

17) מהד"ת ג, ג ואילך ועוד (הובאו ונסמנו בצ"פ על הרמב"ם עבודה המלוקט הל' ביהב"ח פ"ו הי"ד).

לקראת שבת

יט

כללית חלה ונוצרה כאן אבל עדיין אין בכלים עצמם שום חשיבות וגדר קדושה לעצמם, והרי הם כגדר חלקי גוף הבנין, קרשי המשכן ויריעותיו, שאין גדרם אלא חלקים שמהם מורכב המשכן, וה"ה בענין הכלים. היינו שגדר המשכן הוא שיש בו יריעות קרשים אדנים שלחן מנורה ומזבחות, אבל אין להכלים שם קדושה לעצמם. ולגדר זה צ"ל דהציווי "ולא יבאו לראות כבלע גו" וכיו"ב, אינו בא כתולדה מן הציווי על קדושת קה"ק (שבציווי זה לא נוצרה חלות פרטית) אלא הוא ציווי חדש לגמרי, מאחר שמפרקים אותה²⁰.

ולאופן השני הנ"ל י"ל שכ"א מן הכלים יש בו חשיבות קדושה תורנית גם מצד עצמו, עוד בטרם שמוקם המשכן בשלימותו. המנורה יש לה שם של קדושת מנורה, וכן בשלחן וכן במזבחות, אלא שע"י שמכניסים אותם למשכן המה גם משלימים את המשכן, ונעשה עוד חלות קדושה אחרת של משכן בשלימות.

ולאופן הממוצע הנ"ל י"ל דאין בכלים מצד עצמם בעת עשייתם שום²¹ חשיבות בפני עצמם, אלא שלאחר מעשה הקמת המשכן והכנסת הכלים אליו, חלה חשיבות של קדושה פרטית על כל כלי וכלי בנוסף לקדושת המשכן הכללית על כל חלקיו, היינו שישנה גם חלות וגדר של קדושת מנורה, קדושת שלחן וכיו"ב.

[לכאורה יש להוכיח לענין מציאות קדושה פרטית הנ"ל בכל כלי, ממש"כ הרמב"ם בפ"ד מהל' תמורה הי"א: "כיצד, אם הקדיש לבדק ההיכל לא ישנה לבדק המזבח". עכ"ל.

איברא, דגם לפי פשטות שיטת הרמב"ם דכל הכלים כולל המזבח הם בכלל המ"ע והחלות הכללי דועשו לי מקדש, כנ"ל בסהמ"צ שם (וראה כס"מ במנין המצות בריש ספר היד מ"ע כ), מ"מ ודאי גם לדרך זו נאמר דס"ל שיש ענין מיוחד במזבח, שהרי הקרבת הקרבנות היא עיקר המ"ע הכללית דועשו לי מקדש כמ"ש הרמב"ם בריש הל' בית הבחירה, וכיון ש"מקריבין על המזבח הזה כל הקרבנות אע"פ שאין שם בית" (רמב"ם פ"כ מהלי בית הבחירה ה"ד), הרי יש בו ענין מיוחד בפ"ע מצד גדר קדושת המשכן הכללית].

20) ראה בהנסמך לעיל הערה 13. צפע"נ מהד"ת עג, סע"ג.

21) אבל גם באופן זה י"ל שיש להם חשיבות קדושה בס"ע, ולאח"ז נתוספה קדושה.

(ובו המזבח) ואפילו קודם שהוקם האהל מועד וק"ק (אפילו בפעם הא'?). וראה מגילה י, א: א"ר אליעזר שמעתי כו' ובפרש"י שם ד"ה קלעים. וראה תוס' ר"ד מגילה שם: דר"מ סובר כו' צריך קלעים לתו"מ הצריכים במה גדולה כו'.

לקראת שבת

ד.

יסיק דהרמב"ם ס"ל בדרך הממוצעת בחקירה הנ"ל, ובוה השמיענו נפק"מ לענין דין לשמה בעשיית כלים שצ"ל לשם קדושת משכן ולשם קדושת הכלי

ומהנפק"מ לדינא שי"ל בין האופנים הנ"ל הוא לענין כוונת לשמה, דהנה כתב הרמב"ם בספ"א מהל' בית הבחירה: אין עושין כל הכלים מתחלתן אלא לשם הקדש. עכ"ל. ובקריית ספר שם: דכתיב את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו, משמע דעשיית כל הכלים דומיא דמשכן דעשייתו לקודש מתחלתו, כדמשמע ועשו לי מקדש מתחלת עשייתו יהיה לשם הקודש כו'. ע"כ.

והנה, בפרש"י עה"פ מזבח אדמה תעשה לי (שמות כ, כא) כתב: שתהא תחלת עשייתו לשמי. ע"כ. וממה שנתייחד מזבח לחדש בו דין לשמה מוכח לכאורה²² שרק במזבח יש דין דלשמה ולא בשאר כלים, ולפי"ז צ"ל דחיוב לשמה שכבר שמענו מן הכתוב "ועשו לשמי בית קדושה" אינו אלא בבנין המשכן עצמו ולא בעשיית כלים, ודלא כהקריית ספר.

ולתרץ דברי הרמב"ם י"ל בכמה אנפי:

(א) דאחר שנתייחד במזבח שוב למדין בגילוי מילתא דדין עשיית משכן לשמה הוא גם על כל הכלים.

(ב) מה שנתייחד מזבח הוא לא לענין חיוב לשמה סתם שישנה בכל הכלים, אלא שבמזבח נוסף עוד חידוש שצ"ל תחלת עשייתו לשמי, משא"כ במשכן ובכלל שאר כלים. וראה מכילתא דרשב"י עה"פ שם: תעשה לי שתהא חציבתן דהבאתן ובנייתן לשמי²³.

(ג) עוד י"ל, דבמזבח נתוספה הלכה מיוחדת שהלשמה יהא בפרטות לשם מזבח, משא"כ בשאר כלים סגי בלשמה כללי לשם המקדש.

(ד) דבאמת מחלוקת יש כאן בין רש"י להרמב"ם, ולשיטתייהו אזלי, דהנה יעוי' מש"כ רש"י בפר' תרומה (שמות כה, ט): וכן תעשו, לדורות, אם יאבד אחד מן הכלים או כשתעשו לי כלי בית עולמים כו' כתבנית אלו תעשו אותם. עכ"ל. והיינו שרש"י ס"ל דפירוש "וכן תעשו" אינו לענין השוואת עשיית כלים לעשיית המשכן לדין לשמה, כמ"ש הקריית ספר, אלא לרש"י קאי על מעשה תבניתם לדורות. ולפי"ז באמת י"ל דלרש"י "ועשו לשמי בית קדושה" אינו אלא בבנין ולא בכלים, ולכך שפיר פירש שבמזבח שנאמר בו מזבח אדמה תעשה לי, דין מיוחד הוא שעשיית המזבח צ"ל לשמה, אבל לדעת הרמב"ם ד"אין עושין כל הכלים מתחלתן אלא לשם הקודש" על כרחך צ"ל דאין לימוד מיוחד דלשמי במזבח²⁴.

(22) וראה צפע"נ עה"ת יתרו שם. צפע"נ לרמב"ם

(22) ע"פ פשוטו של מקרא עכ"פ.

(23) (המלוקט) ספ"א מהל' ביהב"ח, ואכ"מ.

(23) וראה ירושלמי יומא פ"ג ה"ו וקה"ע שם.

מלחמות ה' להרמב"ן סוכה פ"א (ט, א).

ועפ"ז י"ל דבגוף פרטי דין לשמה הנ"ל תמצא הנפק"מ בין האופנים הנ"ל בגדר הצטרפות הכלים למשכן, דלהאופן הא' שגדר הכלים אינו אלא היותם חלק מן המשכן, הרי ודאי הא דצ"ל תחלת עשייתן לשמה היינו לשם קדושת המשכן. ואולי י"ל עוד דלהאופן הזה, מכיון שענינם הוא רק חלק מבנין והקמת כללות המשכן י"ל דדין לשמה שבהם חל רק כאשר מקימים את המשכן ומכניסים אותן לתוכו ולא מתחלת עשייתן בפ"ע דהוי רק הכשר דהכשר²⁵.

לאופן הב' שפרטי הכלים יש להם חשיבות בפני עצמם גם בטרם נעשים חלק מן המשכן, ולכאורה כ"ה דעת הרמב"ן בהשגותיו לסהמ"צ מ"ע ל"ג דפליג על הרמב"ם וס"ל שאין הכלים חלק מן הבית, אלא הם שתי מצוות עיי"ש²⁶, וא"כ דין לשמה בעת עשיית הכלי צ"ל כבר בתחילת עשייתו בפ"ע קודם הקמת המשכן, והכוונה צ"ל לשם הקדושה הפרטית²⁷ של הכלי, מנורה שלחן וכו'.

ולאופן הג' דבעשיית הכלים והכנסתם אל המשכן חלה בנוסף לחלות שם קדושת משכן כללית גם שם קדושה על כ"א מהכלים בנפרד, הרי י"ל דהא שצ"ל תחלת עשייתם לשם קדושה היינו לשם ב' הקדושות שיחולו עליהם, לשמה כללי לשם מצות וקדושת המשכן, ולשמה פרטי לשם הכלי הפרטי²⁸.

ובזה תתבאר היטב כוונת הרמב"ם במה שהוסיף בסהמ"צ שם לאחר שכתב שהכלים "כולם מחלקי המשכן והכל יקרא מקדש", שכ' גם "וכבר ייחד הציווי בכל חלק וחלק", דיי"ל שבזה רצה להורות כאופן הג' הנ"ל, שאף ש"זה הכלל (מצות ועשו לי מקדש) כולל מינים רבים" היינו שתוכן וגדר הציווי דועשו לי מקדש מתחילתן הוא רק שיעשו משכן שכולל כלים (ולכן קודם עשייתו אין עדיין שם וחלות קדושה פרטית על הכלים), הרי לאחר גמר עשייתו, חל על כאו"א מן הכלים ציווי מיוחד²⁹ וממילא גם קדושה מיוחדת בפ"ע.

ובזה השמיענו לדינא, דצריך שתהא כוונתו לשמה בעשיית הכלים באופן זה, לשם ב' הקדושות, וכנ"ל.

שם הי"ב) אם גם הכלים בדין זה: לאופן הב' אינם בדין זה כיון דהקמת הכלים עצמם אינה בגדר הקמת המשכן. (וכ"ה בערוך לנר סוכה מא, א בתוס' ד"ה אי נמי. הר המוריה הל' ביהב"ח פ"א סק"ב. וראה צפע"נ מהד"ת ג, ג ובכ"מ). משא"כ לאופן הא' והג' דהוי חלק מעשית והקמת המשכן (וראה פנים יפות ריש פרשת ויצא דכתב ע"ז דאין בנין ביהמ"ק בלילה "וכ"ש עשיית המזבח", ולהנ"ל בפנים בדין לשמה חל רק בהקמת המשכן והכנסת הכלים לתוכו י"ל דלאופן הא' אין בעשיית הכלים עצמם גדר דהקמת המשכן כ"א בהכנסתם במשכן).

29) אף שאינה מ"ע בפ"ע.

25) ראה לעיל, ולהעיר מדין לשמה בציצית (ראה לעיל הערה 19) ש"צריכים שיהיו טוויין ושזורין לשם ציצית כו' ויש בעלי נפש שמחמירין על עצמן אפילו בניפוץ הצמר אכל אין נוהגין כן" (שו"ע אדה"ז שם סי"א ס"ג, וש"נ).

26) אבל י"ל דס"ל כן רק בנוגע לביהמ"ק, משא"כ בנוגע למשכן. ראה צפע"נ לעיל הערה 18.

27) להעיר מהדעות בדין לשמה במצה (שו"ע אדה"ז סי' תנג סי"ד וש"נ).

28) ואולי י"ל גם נפק"מ בין הסברות הנ"ל בזמן הקמתו, דאין בונין את המקדש בלילה שנאמר וביום הקימו ולא בלילה (שבועות טו, ב, רמב"ם

תורת היים

מכתבי קודש מכ"ק ארמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שמחה

איש אשר ה' הזמין לו את ב"ג וברכם בילדים, יאמר שלא ראה טוב מימיו, ה"ה כפוי טובה

במענה על מכתבו . . בו כותב מצבו עתה וכן אשר כל משך ימי חייו לא ראה טוב, ומבקש להזכירו וכן זוגתו וילידיהם שיחיו לברכה.
וכנראה שאינו מרגיש בהסתירה במכתבו עצמו.

כי איש אשר בורא עולם הזמין לו את ב"ג וברכם בילדים – שליט"א, יאמר שלא ראה טוב מימיו, הרי הוא כפוי טובה במדה מבהילה.

ובודאי לא יגעו ח"ו דברים אלו בברכות השי"ת שהשפיע להם עד עתה, אבל המשך ההשפעה וברכה זו וההוספה בהן – אין זה צריך להיות סיבה להמשיך להיות כפוי טובה.

והרי מאות ואלפים מבני אדם מתפללים כל יום ויום להתברך בפרי בטן, והיו נותנים את כל אשר להם בשביל בן יחיד או בת יחידה, ועדיין לא זכו לזה – יברכם השם יתברך במילוי משאלות לבכם לטובה בקרוב –

והוא אשר קבל ברכה זו, וכנראה מבלי תפלה יתירה על הדבר, אינו מכיר בהעושר והאושר אשר בזה וכופל במכתבו כהאמור לעיל! ועוד מסיים אשר אינו מאמין ח"ו שיעזרו לו מלמעלה, כי נגזר ח"ו שכל ימיו יהיו עניים ומרודים!

לקראת שבת

כג

מובן שאין כוונתי לומר שהפרנסה צריכה להיות בצמצום או מצב הבריאות בחלישות

– וכו' –

אלא באתי לעורר, אשר אפשר זהו הטעם לחלישות הבריאות ולהעדר הרחבה בפרנסה, כיון שאיננו מכיר כלל בברכת השם יתברך בענין עוד יותר עיקרי מאשר שלימות בריאות והרחבת הפרנסה, והיא הברכה בבנים ובנות הולכים בדרך ד'. וכשאינן מכירים בטוב הנראה והנגלה הנתן מלמעלה, ובפרט כאשר אי ההכרה היא באופן מבהיל כל כך עד שבא לביטויים החריפים שבמכתבו, מהו הפלא, אם מלמעלה אין ממשיכים ברכה בשאר הענינים?

תקותי ששורתי אלה המעטות בכמות תספיקנה להאיר עיניו לראות את המצב כמו שהוא,

וכשיתחיל לעבוד את השם יתברך מתוך שמחה אמיתית ופנימית, בודאי תתוסף ברכת השי"ת גם בהנוגע לבריאות ופרנסה, וכמובן מהכתוב בכמה מקומות ומהם בזהר ח"ב קפ"ד ב'.

(אג"ק חי"ב אגרת ד"צ)

באם יזכור מצב בריאותו לפני זה, אפילו בהתבוננות קלה יראה השגחה פרטית וחסד ה'

...לצערי הודיעוני ידיעות בלתי משמחות אודות מצב רוחו, ובודאי לדכוותי אך למותר להאריך על הפליאה הכי גדולה בזה, בהתבונן בפסק דין הרמב"ם סוף הלכות לולב אודות ענין השמחה בעבודת ה', ובצירוף הוראה זו לפסק דין הרמב"ם טור ושו"ע או"ח סי' רל"א, אשר עבודת ה' היא בכל דרכיך, היינו כל משך העשרים וארבע שעות של היום, שמזה מובן הכרח השמחה בכל משך זמן זה, ובפרט על פי המבואר בכמה מקומות בתורת החסידות מאור שבתורה הענינים דבכל דרכיך דעהו, וגודל הענין דשמחה של מצוה (ראה ג"כ בזה תורה אור כ, ב).

ובהנוגע אליו בפרט, אפילו מנקודת המבט של נה"ב, אשר בודאי לא שכח לגמרי מצב בריאותו לפני שנים ושלוש שנה והפחד – ל"ע – שהי' אז, שאפילו בהתבוננות קלה יראה השגחה פרטית וחסד ה' בטוב הנראה והנגלה, והאומנם י"ל ח"ו וח"ו, אשר יד ה' תקצר, אלא שגם בהמשכת ברכת ה' למטה מעשרה טפחים וקבלתה, נחוץ הענין דשמחה, ולא רק שמחה במוח באופן שאינו שייך אל הפועל הרגש הלב, אלא שמחה אן פשט'לך [בלי אמתלאות], ואז מתקיים במילואו האמור בזהר הק' (חלק ב' קפד, ב) איהו – עולם התחתון והאדם בכללותו – קיימא בנהירו דאנפין מתתא, כדין הכי נהרין לי' מלעילא כו', חדוה דבר נש משיך לגבי' חדוה אחרא עילאה.

וכיהודא ועוד לקרא, הרי כל הרופאים מסכימים ששמחת האדם בפועל מוסיפה בריאות בגשמיות ובריאות ברוחניות, ויהי רצון אשר יוסיף בקביעות בלימוד התורה בכלל, וכמ"ש פקודי ה' ישרים משמחי לב, ובלמוד בתורת החסידות ביחוד ובהשפעה על הזולת בכגון דא, שכל זה יקל וירבה בהמשכת השמחה במעונו עד כדי כך שיוכל לברך שהשמחה במעונו ע"פ דין...

(אג"ק חי"ג אגרת ד'תנ)

הדאגה על חוסר אמונה, ה"ז גופא הוכחה שמאמין בפנימיות הנפש ואין מקום לדאגה

...ואחרון עיקר, במענה על הבא ראשונה במכתבו, שכשאינן אמונה כנה בלב כו' ולזה שרוי בדכאון כו'.

שמעתי סיפור מכ"ק מו"ח אדמו"ר שפעם התאונן חסיד לפני כ"ק אדמו"ר הצמח צדק על שנופלים לו ספיקות באמונה, ושאל אותו הצמח צדק: מה איכפת לך? וענה החסיד בהתרגשות הכי גדולה, וכי מה זו שאלה מה איכפת לי, הרי כו' וכו'. ואז אמר לו הצמח צדק: הרי זה גופא ההוכחה על מצבך שמאמין אתה וכו'.

וככל סיפורי צדיקים גם מסיפור זה יש ללמוד כמה דברים. ובהנוגע לנידון דידן, הדאגה על חוסר אמונה כנה, הרי זה גופא הוכחה שישנה בפנימיות הנפש, אלא שמה שהוא מכסה עלי', או בסגנון לשון החסידות, מפסיק בין הפנימיות והחיצוניות.

וכשיודעים שזהו המצב, הרי ידיעה והכרה זו מכוונת את העבודה להסרת ההפסק וביטולו. אבל פשיטא שלא על ידי דכאון המביא לחלישות מרץ פעולות – יוסר ההפסק והמחיצה ואפילו לא תתמעט, ואדרבה.

ויהי רצון שיקוים בו מה שכתבתי במכתבי הקודם, שיעבוד השי"ת בשמחה ובטוב לבב, ובפרט שאפילו לדידי אין זה מונע מהתכוונות בצדדים השליילים, כמבואר בתניא, אלא שחבל על הזמן שאפשר לנצלו בענינים שמצד ימין לבלות אותו בטיפול בצד שמאל באם הוא בבחינת שינה ואינו פועל.

(אג"ק חי"ז אגרת ר'תעה)

דרכי החסידות

שיחות ואגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהררי"צ
מלויבאוויטש נ"ע בענייני עבודת הש"ת

אהבת הרבי לחסידים, וחסידים לרבים

"אצל כ"ק אבותינו הקדושים, מלבד ענין ההתעוררות רחמים על מקושרים, היתה עבודה של הזכרת המקושרים, להזכירם בינו לבין עצמו, ולהתבונן בענין אהבתם והתקשרותם כמים הפנים, שזה מעורר את הכחות הפנימיים של מי שחושבים אודותיו"

חוט המקשר

אהבה היא רוח החיים בעבודת החסידות. אהבה היא חוט המקשר חסידים אחד עם השני, וחוט המקשר את הרבי עם חסידים וחסידים עם הרבי.

(אגרות-קודש ח"ד עמוד תל)

שפכו לבכם בדמעות שלישי לחנן ולבקש רחמים רבים

מאות מכתבים באגרות הקדש מאת הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, כתובים לאנ"ש בענינים מענינים שונים, בענינים הפרטים של אנ"ש בדורותיהם, בהמלצות שונות בהנוגע לעזרה מאיש לרעהו במח"י וכלכלה, ע"י מסחר וקנין ביניהם, או משרה ומלאכה, וכן בעניני הטבת היחסים בעניני לימוד בצוותא, אשר בכלם רוח האהבה וטהרה חופף עליהם, להורות לאנ"ש להאיר לפנייהם הדרך ילכו בה המה ובני ביתם ברגש חיבה יתירה, ולהעיר את לבכם של אנ"ש לנטוע הנהגה זו בכל עדה ועדה, לטובתם והצלחתם בגשמיות וברוחניות.

לקראת שבת

הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, אשר במשך זמן היותם בעלמא דין הנה בכל עת מצוא ח"ו איזה צער וצרה לאחד מאנ"ש, שפכו לבכם בדמעות שלישי לחגן ולבקש רחמים רבים ממקור הרחמים, להסיר הצער ולהחליץ מהצרה, הם – כ"ק זי"ע – השתוקקו להתבשר מפי המצטער, כי הורווח לו וכי עזרהו השי"ת, כי יוכלו להודות לד' על טובו וחסדו, ולעורר רחמים רבים כי הוא ית' ירחם וישפיע שפעת חיים וברכה מרובה בכל מילי דמיטב, מנפש ועד בשר, לכללות אנ"ש בתוך כל אחב"י.

בנים אתם לד' אלקיכם

הוד כ"ק רבינו הזקן מלמדנו דעת בביאור הכתובים בני בכורי ישראל בנים אתם להוי' אלקיכם, פי' כמו שהבן נמשך ממוח האב כך כביכול נשמת כל ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית' דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעא אלא הוא וחכמתו אחד.

כמה מן האהבה והחבה קובע הוד כ"ק רבינו הזקן בלב כל אחד ואחד מאנ"ש לחבירו ולכל ישראל, באותיות אלו הכתובות ברשפי אש שלהבת אהבת ישראל בהדרת קדש, ביחסי הנשמה בהמשכה מחכמה עילאה שהוא ית' וחכמתו אחד.

ותא שמע באיזה טוב טעם ודעת עליון באמרי קדש בהתלהבות אהבה פנימית מדבר הוד כ"ק רבינו הזקן, אודות הנשמות דעקבות משיחא ונשמות ההמון ועמי הארץ, כמבואר בארוכה בפרק ב'.

(אגרות-קודש ח"ג ע' שכג ואילך)

הבטה פנימית מעוררת את עצם הנפש של הנאהב

נראה במוחש, שכאשר ישנו אוהב נאמן, הנה אף כשהוא בריחוק מקום ושטח של כמה אלפים פרסאות מפסיק ביניהם, הנאהב אינו בודד, כיוון שלגבי אהבה אין כל מחיצה וריחוק מקום אינו שייך בה, וכאשר חושבים אודות האוהב נאמן ה"ז מעניק חיזוק כחות מסוים.

כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, ע"י מבט של אהבה הוציאו מהבוץ הרוחני והעמידו במעמד ומצב רצוי. דהיינו שלבד זאת שהקרוב ממבט-אהבה זה גרם ל'סור מער', שיצאו מהבוץ, הנה מבט אהבה קדוש זה העניק כח בעבודה, והראה דרך ב"ועשה טוב".

אצל כ"ק אבותינו הקדושים, מלבד ענין ההתעוררות רחמים על מקושרים, היתה עבודה של הזכרת המקושרים, להזכירם בינו לבין עצמו, ולהתכונן בענין אהבתם והתקשרותם כמים הפנים, שזה מעורר את הכחות הפנימיים של מי שחושבים אודותיו.

רואים אנו במוחש, שכשמביטים על מאן-דהו גם כשאינו רואה, מוכרח הוא לתת מבט, היות שהבטה פנימית מעוררת את עצם הנפש. וכמו-כן הוא בכח המחשבה באהבה,

לקראת שבת

כו

שמוכרחת לעורר את עצם הנפש של הנאהב, ונעשית התקשרות רוחנית של האוהב והנאהב, והגם שהם בריחוק מקום גדול, שניהם אינם בודדים, מחזיקים האחד את השני ומועילים לו.

(אג"ק ח"ד ע' תלא)

אהבת החסידים למורם ונשיאם

בחורף תרס"ג בהיותי עם הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בעיר וויען, באחד הלילות זכיתי לשמוע שיחה ארוכה בענין מהו תוכן אהבה חסידית, זה לזה, ואהבת החסידים למורם ונשיאם, ועד כמה יקרה אהבה זכה זו למעלה, ויקרה למטה.

ויואל לספר לי את אשר שמע מאת כ"ק דודו הרה"ק רחש"ז זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מליאדי: פעם נכנס אל הוד כ"ק אביו אדמו"ר הצמח צדק וימצאהו יושב ולומד סוגיא באבן-העזר בהנוגע לתשובה בשאלת עגונה, ובתוך כך נכנס גם כ"ק אחיו כ"ק דודי הגאון הרה"צ מהרי"נ זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע וכ"ק גיסו כ"ק דודי הגאון החסיד ר' לוי יצחק זצוק"ל זי"ע – שהי' בעל מוח חריף – ויתפלפלו בהסוגיא שעה ארוכה בעמקות גדולה.

אחי הרי"נ – מספר הרחש"ז להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק – התפעל במאד על גודל גאונותו וחריפותו של כ"ק אאמו"ר, ויאמר בתמימותו: עתה נראה כוחם של החסידים המקושרים באמת ומברכים אותך בלב שלם.

בודאי – אמר כ"ק אאמו"ר הצ"צ – אהבת החסידים וברכתם בוקע רקיעים, משה אלי"ס – הי' אחד מהחסידים הבע"ב דוויטעבסק, בינוני בידיעה ובעבודה, רק מקושר גדול – אהבה'דיקער הרחמן אין בענטשן עושה פרי טוב למעלה ובא בפועל טוב למטה.

(אג"ק ח"ד עמ' תכט)

לזכות

הרה"ת ר' אלעזר בן בילא שיחי

פלברבאום

לרגל יום הולדתו

ביום כ"ה אדר

ולרפוי"ש בקרוב ברמ"ח איבריו ושס"ה גידיו

ולאריכות ימים ושנים טובות